

Մ Մ Ո Ւ Լ

ՀԱՆԴԵՍ ԱԶԳԱՅԻՆ

Մամուլի իւրաքանչիւր շրջանը 52 օրինակ է :
 Ստորագրութեան տեղն է Կ. Պոլիս, Սեփ Զոր խան վերի յարկ Թիւ 6 :
 Դուրս երթալիք փոստային ծախսը առնողին վրայ է :

Շրջանին գինը կէս Օսմ. ոսկի 50
 Մէկ թիւը դարեկան արծաթ 1
 Անվճար նամակ չընդունուիր : — Ծանուցման տողը 5

Թիւի 906 ԺԴ ՏԱՐԻ ՇՐՋԱՆ 37.

1882

ՇԱՐՈՒ 1 ՄԱՅԻՍ

Բ Ա Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ա Ի Թ Ի Ի Ն Ն Ի Ի Թ Ա Յ

Ազգային լույսեր . — Բերայի Նարեկեան վարժարանին մէջ հակաճարեկեան դէպք մը . — Տօնաթօսեան բառին ստուգաբանութիւնը . — Սէլահիէ՞թ մի է վիզի սիլահ մը . — Բառարան կանանց . — Հատընտիրք արոյականք . — Մայիս . — Զուարճալիք . — Առ Ն. . . (Բանաստեղծութիւն) . — Ժան (վիպասանութիւն) :

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թէրճէմանը Էֆքեարի մէջ, ասկէ մէկ երկու շաբաթ առաջ հրատարակուած էր թէ՛ Ռուսաստանցի երևելի Հայազգի մը, Մարգարեան անուն, Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հօր 1500 բուսկի նուէր զրկած է իբր ժամուց :

Այս լուրը Թէրճէմանը Էֆքեարէն ընդօրինակելով մի քանի լրագիրք, իբր ստոյգ լուր կլլելով կլլեցուցին իրենց ընթերցողաց, Բայց մեք ի մօտոյ ստուգեցինք որ, մինչև ցայսօր, Ն. Սրբազնութեան ձեռքը ոչ այգալիսի դումար մը հասեր է, և ոչ ալ Ռուսաստանի մէջ Մարգարեան անուն Ազգային մը կը գտնուի :

Մենք չենք ցաւիր որ լրագիրներէ ոմանք լրոյ սովու հանդիպելով՝ ստէպ այս տեսակ խտրեղատիր լուրեր հրապարակ կը հանեն. այլ կը ցաւիմք ի սրտէ որ, այսպիսի վաժուկ ժամանակի մը մէջ անխոհեմաբար բոլորովին անհիմն լուրեր հրատարակելով՝ աւելի կը ծանրացնեն իրաց վիճակը :

— 0 —

Երուսաղիմայ Ամենապատիւ Տ. Տ. Եսայի Սրբազան Պատրիարք Հայրը յառաջիկայ Հինգշաբթի օր

Քրիստոսի Տեառն մերոյ Համարձման տօնին առթիւ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ Ազգ. Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի Մատրան մէջ և հոգեւորապէս պիտի միոթարէ սոյն ազգային տան 600 ի չափ թշուառ պատուարեալները :

— 0 —

Երէկ Աւստրիական Լոյտի շողենաւով մայրաքաղաքէս ի Պաթում մեկնեցաւ մեր Հարազատն, Պ. Երբահամ Բէյլաղեան, անտի՝ վերին Հայաստանի կողմերն ուղեւորելու համար :

— 0 —

Այսօր Ռուսական շողենաւով Էջմիածին կը մեկնի Նիկոմիդիոյ Առաջնորդ Գեր. Ստեփան Ծ. Վարդապետ, եպիսկոպոսական աստիճանն ընդունելու համար :

— 0 —

Հինգշաբթի օր Սսոյ վեհափառ Կաթողիկոսը Երուսաղիմայ Ս. Պատրիարք Հօր այցելութիւն մը տուաւ և Պատրիարքարանն ու Մայր եկեղեցին հանդիպելով՝ մեկնեցաւ :

ՊԱՏԿԵՐ

Տ. Տ. ԵՍԱՅԻ ՊԱՏՐԻԱՐԿԻ ԵՐՈՒՍՏԱՆԻՄԱՅ

Սոյն պատկերը խիստ գեղեցիկ և մաքուր վիճակով և սմբար լուր և լոյս ընծայուած կը վաճառուի Մարգարեան գրաւաճառանոցը և բոլոր գրով, ճառաց թով, ի զին Յ ՂԸԶ :

Նորայր Բիւզանդացի և Հայր Քարաքոչեան՝ եթէ բացառութեամբ, միայն վերոյիշեալ Տօնաթոսեան բառին ստուգարանութիւնը գտնելն՝ իրենց կարողութենէն վեր համարելով կը յաւակնիմք զայն մեզի վերապահել և պարզել մեր ազնիւ ընթերցողաց:

Ինչպէս յայտնի է ընթերցասիրաց, ասի այն անձն է՝ որ իւր Տօնաթոսութիւնը ազատասիրական դիմակներու տակ պահելով, Երզնկայի Առաջնորդ Գեր. Հմայեակ եպիսկոպոսի մի սպառնական նամակ դրել համարձակած է «ազատ թռչունը» ստորագրութեամբ:

Արդէն իւր ընտրած մականունն աւագատասէրական ստորագրութիւնը կը բաւեն կարծեմ ապացուցանելու թէ՛ մեր այս մարդն Աստուծոյ՝ միջին դարու ասպետական սկզբանց մի ջերմ պաշտպան ու սիրահարն է:

Մեծին Տիւմայի երեք հրացանակիրներն կարգացող անձանց յայտնի է թէ Աթօս՝ երեք հրացանակրայ առաջնոյն անունն է, որք Աթօս, Բօրթօս Արամիս կը կոչուին:

Անցուր ուրեմն Աթօսի գլուխը Սպանիական ազնուականութենէն դողցուած Տօն մը, որոյ մեծ տիտղոսն է. կըլլայ Տօնաթօս, աւելցուր այս Տօնաթօսին վերջը, ե, ա, ն եան մը՝ կըլլայ Տօնաթօսեան, առ քեզի այն ատեն կէսը միջին դարու ազնուականէն, կէսն ալ վերջին դարու ռամկապետութենէն շինուած խառնորդ մը և ալ երեւակայէ թէ՛ ընդհանրապէս այս տեսակ խառնորդներուն արտադրեալը կամ մահսուլը ի՞նչ կըլլայ:

Զայս ի մտի ունելով պէտք չէ որ զարմանանք, երբ մեր չըվալիէին ամենէն պզտի խօսքը հրացան, դնտակ և քիչ մ'ալ մեծկալը՝ թնդանօթ ըլլայ, որովհետեւ նա հրացանակիր մը անդուստ կռանդէն մղուած ըլլալուն ըրած է այդ սպառնալիք, որուն համար կատակ մը թուի թերեւս:

Իայց դիտելու արժանի կէտ մը կայ որ կարծեմք մեր չըվալիէին ուշադրութենէն վրիպած է գծադրաբար:

Այսինքն թէ՛ չըվալիէի մը համար վատութիւն է այնպիսի մէկու մը հետ խնայ, որուն կոչումը սպաննել չըլլալով, չի կրնար իրեն պէս հրացանով զինուիլ ու մենամարտիլ, այլ միայն կրնայ իրեն նըման չըվալիէներուն ներել, ինչպէս Հիւկոյի Թշուառաց Մեռիէլ եպիսկոպոսը ներեց իւր արժաթները տանող գողին:

Սակայն ըստ մեզ՝ եթէ մեր չըվալիէ աը Տօնաթօսը, ինչպէս որ կերեւի, աւելի կարեւոր և բարձ-

րագոյն մի տեղէ վարձեալ վատ գործիք մ'է, այն ատեն իւր յանձանքը կիսով չափ թեթեւալով, տըխուր իրողութեան աններելի յանձանքը կերթայ ու կը ծանրանայ զինքը գործածող ձեռքին կամ զօրութեան վրայ:

ԴԵՏ

ՍԵԼԱՀԻՅԷՊ ՄԻ ԷՎԼԷԼ՝ ՍԻԼԱՀ ՄԸ

Քէմալ պէյ, պահար կէտի կիտիյօր. պու սէնէ պիրլիքտէ պիր Բեահատհանէ Եփմայաճաքմըլ:

—Ալլահ կէօսթէրմէսին քի պէն պիր տահա օ միւսիւպէթ եէրէ այաք պասաերմ:

—Սէպէպ պէյիմ, սիզ Բահատհանէտէն փէք հաղ իտէրտինիզ. չըգան սէնէ, ճումա բաղար հէր կիւն վադթինիզի օրտա կէչիրիրտինիզ. պու սէնէ պու թէպէտտիւլաթընըլ նէտէ՞ն նէչէթ իթտի:

—Պիրատէր, պու խուսուստա վագաա հագդըլ ալինիզ վար, ամա պու սէնէ օ պէլլէտիյինիզ Բեահատհանէ գալմամըլ, ատէթա Ըսթրանճա տաղը գըլըդըլ պիր հալ քէսպ իթմիշ, պիր ինոան օրայա կիտիպ պիրազ էյլէնմէք իչիւն էօլիւմիւնիւ կէօղիւնէ արմալը:

—Ս.ճալիպ, նիչին պէօյլէ:

—Նիչին օլաճաք, օրտա պիր թագըմ հէրիֆլէր չատըրլար դուրմուշ իսկէմէ հասըր վէրիյօրլար. մաղալահ եանըլըպ տա պիրազ օթուրտունմու, արթը ինսաֆլարընա. Պօլու տաղընտա ինսան սօյար կիպի պուչալմըն հագդընա տիյէրէք իւսթիւնտէնէ վար նէ եօք գաբըյօրլար:

—Հիչ էօյլէ շէյ մի օլուր, ա՛ պիրատէր:

—Օլուր տա էօթէյէ պիլէ կէչէր. չըգան բագար իրթէսի կիւնիւ պիր գաչ ահպապ գալգալը կիթտիք. պիր իքի սաաթ օթուրտուքտան սօնրա գալգալըմըլտա պիր մէհիտիյէ վէրտիք, հէրիֆ եիւզիւմիւլէ աթալ. իքի վէրտիք, գապուլ իթմէտի. «սիզտէ ինսաֆ Եօգ մու» տէտիք, էօթէտէն չայըր մէմուրու մի իմիշ նէ իմիշ, հէրիֆլին պիրի գօրաու. «նէ իսթէյօրսա վէրին, եօգսա թօրուհուղու տա եաղալըմ» տէտի. Պիզտէ պագալըք քի էթրաֆ թէնհալանմըլ, գօրդումուղտան տէօրթ մէհիտիյէ վէրտիք, քէնտիմիլի տար աթալը Գարաղաճա:

—Գարաղաճաքի գարաղօլա վուդուաթը նիչին հապէր վէրմէտինիզ:

—Հապէր վէրտիք ամա, բօլիս իւզէրինտէն սըյըրտը աթալ «պիզ գաբըլմայըլ» տէյէրէք:

— Կառնիւս օլունաճաք հալ : Էյի ամա , էյի հաթըրմա կէլտի . օ թօքունուզու տա եադարմա տիէն հէրիֆին մէմուրիէթի նէ՞ իմիշ :

— Տէմինտէն աննաթտըգ տ' , չայըր մէմուրու իմիշ :

— Էյ սէնին չայըր մէմուրու տէաիյին չայըրա պիր աթ եախօտ սայըր պիր հայլանաթ կիրէրսէ օնա դարըշըր . Գեահատհանէյէ կիտէնյէր դահվէ-ճիյէ ադ վէրմիշ չօգ վէրմիշ , օնա դարըշմայա նէ հադգ . օ սէլահիյէթի վար :

— Պիահընը կէօրտիւիւմիւզտէ արթը սէլահի-գէթի վար մը եօգ մը աննամաա ճէսարէթիմիդ դալմատը :

ԲԱՌՍՐԱՆ ԿԱՆԱՆՑ

Պէշարէթ
Յուցանը
Կուրկուր
Պըլլըվան
Շահաճուկ
Մահ մահ ընել
Ճղակտոր
Մատարաթան
Կոօշ
Կոօշը տենել
Դուռ
Միւթիւ
Տունաւորիչ
Պունունիկ
Շան չէնէ
Կնճել
Ճերմակ ճուր
Սեւ ճուր
Պաղապուր
Մուր քսել
Մուր տալ
Մրսի վրադ
Հլուսուկ
Ձախավէր
Վայել
Վայ պերան
Վայնասուն
Քաջախ
Քաջիւի
Քարէն քաջախին տալ
Խշխշալ
Խշխշուկ
Անկրմահ

Խիստ տգեղ
Այլանդակ . յոռի
Դահլաղ
Քաղաքավար
Տնտեսագէտ
Փափաքիլ
Ճիւղակտուր
Մահտարաթա
Խիստ ատելի . դարչել
Իւր ատած մէկը տենել
Ձար , անառակ
Համակիր
Տնաւէր
Սիրուն
Շատախօս
Խմել
Օղի
Սուրճ
Պաղ արիւն
Ջրպարտել
Անարդել
Վայն ի վրադ
Ապուշ
Կոպիտ , անյաջող
Ձարախօսել
Ձարախօս
Ճիչ , աղմուկ
Գէշ բնութեան տէր
Յաճութիւն ընել
Սաստիկ նախատել
Սաստիկ ցաւիլ
Նախատական ճայնար-կութիւն
Հանկարծամահ

ՀԱՅՐԵՏԻՐ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆԻՐ

Մատնութեան զէնքը երբեմն նոյն իսկ դայն դործածող ձեռքին դէմ կը դառնայ :

* *

Սէրը ինքնին բռնաւոր մ'է որ կը խղզէ ու կը շղթայէ միւս զգացումները :

* *

Դուլելի է փառասիրութիւնը գարմարդ մը կը տածէ բարեգործութիւն մ' ըրած ըլլալու գիտաւորութեամբ :

* *

Փոխադարձ անկեղծ սէր մը երկու հոգւոյ անմահութիւնն է :

* *

Հաւատք , յոյս , սէր — ահա կենաց պայմանն :

* *

Շատ փորձառութիւնը փիլիսոփայ կընէ դմարդ :

* *

Կնոջ մը համեստութիւնը նորա պատուէն աւելի բան մ'է , նորա դուլութեան պայմանն է . օրէնքը դայն բռնաբարոյն ոճրագործ կը նկատէ , բայց անկէ աւելին է , հրէշ մ'է այն :

* *

Մարմնոյ գեղեցիկութիւնը վարդի նման վաղանցուկ է , հոգւոյ գեղեցիկութիւնն է միայն յաւիտեանական :

* *

Սրտերու բանալին գաղտնապահութիւնն է :

* *

Կնոջ մ'ատելութիւնը բան մը հաշիւ չընէր և մէն բան աչքը կառնէ :

* *

Առաջին զգացումները ամենէն բնական և անկեղծ են :

* *

Սէրը խենդութեան օրինաւոր հայրն է :

* *

Հարուստ մարդու մը համար բարեգործութիւն ընելը խիստ աթան իսկ երջանիկ մարդու մը համար բարեսիրտութիւն ընելը դիւրին է :

Մ Ա Յ Ի Ս

Այսօր Մայիս մէկն է :

Մայիս՝ տարւոյն երկուտասան ամսոց թագուհին է :

Մայիս՝ բնութեան պարզեւած բոլոր ծաղկանց ու բուսոց և բոլոր գեղեցիկութեանց էջսքօղիսիօնն է :

Մայիս՝ Եդեմական դրախտին ճշգրիտ մէկ պատկերն է :

Մայիս՝ մարդկային ընկերականութեան խանդավառ սիրուհին է :

Մայիս՝ կենդանութեան, զուարճութեան, զբոսանոց և ցնծութեան աղբիւրն է :

Մայիս՝ երկուտասան ամսոց ամենէն կայտառն է :

Մայիս՝ վարդերու մայրն է :

Մայիս՝ լեռանց, դաշտաց, հովտաց գիցուհին է :

Մայիս՝ անասնոց և թռչնոց բարերարն է :

Մայիս՝ մշակաց աւետաքերն է :

Մայիս՝ մանկանց կաթնոտուն, երիտասարդաց երջանկութիւն, ծերոց մխիթարութիւնն և նորասէր Հայ տիկնանց զեղանակի թափերաբեմն է :

Մայիս՝ վսեմաշուք է, գերազնիւ է, բարձրաշնորհ է, ի մի տառ, ի մի բան և ի մի խօսք, անմահութեան ոյրան է և կեանք ու կենդանութիւն կը բուրդէ :

Ասոր համար է որ, ամէն տարի այս առաւօտ առ հասարակ ամէն ոք ծաղկանց փնջեր ի ձեռին կը շնորհաւորեն դարնան այս գեղազուարճ ամսագլուխը, կարմիր լինուոյ տեղ ձերմակ կաթի գաւաթներ պարպելով և իրենց տան ճակտին ծաղիէ պսակներ հիւսելով :

Այս ամիսը լրագրապետք ալ շատ կը սիրեն, վասն զի տարւոյն ամէն ամիսներէն աւելի, այս ամիս շատ թերթ կ'ստանան. սակայն, ըստ երեւուածին, չեմք կարծեր որ այս տարի նոյն յաջողութիւնը վայելին, որովհետեւ :

Մանգումէի Լֆրբարի մէջ փոխանակ ընթերցման արժանի լրերու «թուճառն» գըզլար, մուալիմ իլանյար, Մէճմուայը Հափատիս վէթերճէմանը Լֆրբար նաման զաղէթայար » էն զատ բան մը չտեսնուիր :

Թէրճէմանը Լֆրբարի մէջ ալ՝ Համգուրիի, Սաքսոնիոյ ծանուցումներէն, Լֆրգաֆի մեծ պահքէն երկար իլաններէն և «Գաթիլին դըղը» էն զատ բան մը չկայ որ մարդ առնէ կարգայ :

Մասիսը որ հարցնէք՝ ճիշդ կեսարացիին նմանցուցած «բաթլիճան ինճիրի» ին նմանեցաւ, քանի

մեծցաւ . . . դարձաւ : Ամբողջ սաւանի չափ թերթը՝ «Բէչիլի» մը տեսութեամբ կը լեցնէ, որոյ մէջէն եթէ «արտասովոր, յաւակնիլ, արկածախնդիր և ի մէջ այլոց» բառերը մարախ ժողովելու պէս՝ վերցնելու ըլլալ մարդ, երեսուն տարիէ ի վեր շարունակ հրատարակած Շիրքէթի Խայրիէի ծանուցումներէն և «Նախկին գործարան Գօնթի և Շահինի» էն զատ բան մը չգտնեմք :

Մամուլ չուզեր միւս ազգային թերթերու վիճակը բնադատել, անոնց տխուր կացութիւնը ժողովրդեան ծանօթ ըլլալուն համար : այլ ազգային յառաջագէտ թերթերու վիճակի մասին բրած այս քննադատութիւնը բաւ համարելով՝ հրապարակաւ կը խոստովանի թէ՛ ինքն ալ դժբաղդաբար չունի այն պայմաններն ու հանգամանքն, զորս կը պահանջէ մի օրինաոոր դաւեշտական Հանդէս :

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

Երկու մուհաճիրի տղաք ձեռք ձեռքի տուած չոգենաւու մը մէջ շրջմիզէ օն փարսճըք վէրին, ըսելով կը մուրային. և երբ կը տեսնեն որ բնաւ ստակ տուող չըլլար՝ աղայոց մին ճանբորդներուն կը դառնայ ու կըսէ :

— Զիֆթի օն՝ փարայա, պունտան տահա ուճուղ օյուրմու :

* *

Հայրենասէր հնախոյզ մը Հայաստանի աւերակները խուզարկելու երելով՝ նորաշէն եկեղեցի մը պտտած ատեն, քահանայն պարծանօք երբ քանի մ'անգամ կը կրկնէ թէ՛

— Այս եկեղեցին հիմնեալ է իվերայ առաքելոց և մարգարէից՝

Հնախոյզը կը պատասխանէ .

— Հայր, արդէն ամեն եկեղեցի առաքելոց և մարգարէից վրայ հիմնեալ է :

— Այո՛, սիրելի որդեակ, բայց այս եկեղեցւոյ չորս սիւները որ կը տեսնես, ամէն մէկին տակ մէյմէկ առաքելոց և մարգարէից ձեռագիր մեծագիր մատենաներ դրի ու այնպէս կանգնեցի :

Այս խօսքին վրայ, պաղ քրտինք մը կիջնէ հընախոյզին գլխէն վար :

* *

Փոքր քաղաքի մը քաղաքապետը մաքրութեան կողմանէ բաւական անհոգ էր, և ասիկայ էր միայն իւր պակասութիւնը :

Օր մը ժողովքի մէջ երբ իր կարծեացը հակա-
ռակ որոշում մը տրուեցաւ, քաղաքապետը ըսաւ
անհամբերութեամբ .

— Նայեցէ՛ք, ես աս գործին մէջ մաս չունիմ,
« ձեռքերս կը լուամ » և անպարտ եմ :

— Մեզի համար արդէն ատ ալ մէկ վաստակ մ'է :

* * *

Երիտասարդին մէկը ուղղագրութիւն սորվիլ ու-
ղելով՝ վարժապետի մը կը դիմէ և վեց ամիս դաս
կառնէ, բայց օգուտ մը քաղել չկրնալով, խոստա-
ցածին չափ չվճարէր իր վարժապետին վարձը, որն
որ իրեն դէմ դատ կը բանայ և ամբողջ ստակը կը
պահանջէ, ըսելով թէ կատարեալ ուղղագրութիւն
սորվեցուցած է :

Գատասանին օրը երիտասարդը չի կրնալով ներ-
կայանալ, նամակ մը կը գրէ և կը խրկէ առ դատա-
ւորն որոյ օրինակն է հետեւեալը :

« Պառն նահաքախ .

« Աստու խաերըս մերալ դահմանը խամառ ըս-
փահեալ էմ, ազ պաթչարալ ջի պիտի կըռնամ թա-
տառանը քալ : »

Նախագահը սոյն տոմսակը բողոքող վարժապե-
տին կուտայ որ կարդայ ու իր ուղած անձին չգա-
լուն պատճառը իմանայ :

Վարժապետը տոմսակին ուղղագրութիւնը տես-
նելուն պէս իր դատէն վաղ կանցնի ու կը ձգէ կեր-
թայ :

. . . Տէր

Յառաջիկայ կիւրակէ Մայիս 2 Գերապատիւ Տ.
Մատթէոս Եպիսկոպոս Իգմիրեան թաղիւ Ս. Հրեշ-
տակապետ Եկեղեցւոյ մէջ Ս. Պատարագ պիտի մա-
տուցանէ, և այն առթիւ տեղւոյս Գարողիչ Արշա-
րունի Տէր Յովհաննէս Արժանապատիւ վարդապետ
Հօր ծայրագունութեան աստիճան պիտի տայ. ուս-
տի կը խնդրէ Խորհուրդս որ բարեհաճիք զայս ի դի-
տութիւն բարեպաշտ ժողովրդեան ազդարարել, ո-
րուն համար կը փութայ կանխաւ մատուցանել իւր
շնորհակալեաց հաւաստին :

Ի դիմաց Թաղ. խորհրդոյ

Ատենադպիր

Ատենապետ

ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱՋԵԱՆ

ՆԵՐՍԷՍ ԵՐԵՑԵԱՆ

1882 Ապրիլ 29

Թաղ. Խորհրդարան Պալատու

ԱՌ Ն . . .

Ի հայեցողութեանց Վիքթոր Հիւկոյի

Ծիծառն ի գարնան

Խընդրէ աշտարակ,

Աւեր՝ ուր չիք մարտ

Այլ ուր կայ միշտ կեանք .

Եւ չիկհաւն յԱպրիլ

Խընդրէ, սիրելիս,

Ձով ու մութ անտառ,

Թաւուտ հովանիս :

Լօռ, եւ յոստոց դիրկ

Բուռիկ խընդամած

Ձոր բարդ բարդ շինեն

Տերեւք անտառաց .

Ա՛յսպէս թըռչնիկն,

Իսկ մեք ի քաղաք

Խընդրեմք խորշ մենիկ

Եւ վայր անբընակ,

Եւ սեամս՝ որք չունին

Չարամիտ ակնարկ,

Փողոց ուր փակեալ

Կան փեղկք, եւ ի մարդ

Հովուին, Գերթողին

Խընդրեմք դարահետ .

Եւ յանտառ ըզլուռ

Անծառ վայրն անգէտ :

Ուր չեն թափանցիկ

Հեռաւոր ձայներ :

Թըռչնիկ ծածկէ զբոյն,

Եւ մեք ըզ մեր Սէր :

Գառըգիւղ

31 Ապրիլ 1882

Յ. Ո. ՃԻԼԱՃԵԱՆ

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

Գ.

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ :

(Շար. տես թիւ 904)

Պաշտօնակալը այնչափ ուրախ էր այսպէս գեղեցիկ Հօ-
ւանտաղւոյն դէմ նստելուն համար, որ ճամբուրն վրայ պա-
տահած ամէն բաները, որչափ ալ յափշտակիչ ըլլային, Ե-
լիմի ուշը չէին գրաւեր : Մեր երիտասարդը այնչափ երջա-
նիկ էր այսպէս ճանապորհորդելուն որ երբեք չէր ուզէր
կենալ, իւր տիեզերքն իրեն հետ էր . կարծես թէ իւր անց-
եալը իւր գլխարկին հետ ծովուն մէջ ձգած էր եւ նոր աշ-
խարհի ու նոր ապագայի մը մէջ կը մտնէր : Բաղդէն բան
մը միայն կը խնդրէր, այսինքն կարելի եղածին չափ շատ
միջոցներ բանալ . եւ կրնաք իմանալ, սիրելի ընթերցողը,
թէ ինչո՞ւ, եթէ երբեք կառքով ճամբորդութիւն ըրած էք

ձեզ սիրական ընդ մը հետ . իւր ծունգը ծանի ծունգին մօտեցնելու համար էր :

Հետաքրքրութեան արժանի բան մ'է վորձել թէ դեռաւոր օրորդի մը ծունգը որչափ ելեքտրական զօրութիւն կը պատճենակէ :

Անօգուտ է ուրեմն որ ընթերցողը Ելիմէն իւր ըրած ճամբորդութեան նկարագրութիւնը սպասէ , մինչեւ իսկ փոքրիկ տեղեկութիւն մը իւր անցած քաղաքներուն , գիւղերուն եւ երկիրներուն վրայ . բայց ատոր տեղ , գոց գիւտէր օրորդին տեղեկագիրը , եւ կարող եղաւ խմատութեամբ մեզ խօսիլ դեղեցկութեան ամենափոքր հիւլէին վրայ զոր ընթերցիւնը նորա դէմքին եւ ուսերուն վրայ ամփոփած էր :

Սոյն միջոցին կառքը արագ կընթանար , եւ դորձարանին յոտեցած էր . Ելիմ աշխարհ համայն մոռցած էր . ծերին գիտնական խօսքերը իւր ականջի թմբուկներուն կը զարնուէին առանց ներս մտնելու : Քաղցր են այսպիսի ժամեր եւ դուն ուրեք կը պատահին :

Վերջապէս հասան , դռները բացուեցան , Ելիմ արթնացաւ , բայց երբ ծանի փոքրիկ ձեռքը կառքէն իջնելու ատեն սեղմեց իւր ձեռքը , երբ քաղցր ձայն մը հնչեց սա բռնեք « Ահա քու բանագ , Ելիմ » համադուեցաւ թէ՛ Վան Նաարվէրդանի տունը աշխարհիս ութերորդ հրաշալիքն է :

Ճշմարտան ըսելով , մեծ հրապարակին վրայ կառուցուած այս տունը դղեակի մը կը նմանէր :

Շէնքին առջեւ եւ անոր երկայնութեամբ բարձրութիւն մը կար . պատշգամբ մը գետնայարկը կը հովանաւորէր , թէպէտ աշունը բաւական յառաջացած էր , բակը մաքուր էր , որմերը աճառով մաքրուած , հայելիի նման կը փայլէին , դռներն ու պատուհանները պղնձէ ու արծաթէ շինուած էին . ամէնուրեք սքանչելի կանոնաւորութիւն մը կը տիրէր :

Ժան , հողմին դէմ շարժող փետուրին նման թեթեւաշարժ , իւր մօր գիրկը նետուեցաւ , որ բարի եւ ազատ Հռլանտացուէր մ'էր :

Եթէ տեսած էք ի Սէն Բէթրիզիոյ Սմաթէրտաի խաղալիքը որով կը զուարճանար Մեծն Պետրոս յիւրում մանկութեան , ծանի մայրն ալ տեսած կըլլաք . եւ սակայն այս բարի դէր տիկինը աշխարհի ամենէն փաղաքշիչ էակն էր :

Ելիմի ձեռքէն բռնեց եւ տարաւ զայն տունը պտղոցնելու :

Ամենէն չնաշխարհիկ իրերն ալ Ելիմի սրտնեղութիւն կը պատճառէին :

Նրիտասարդը մտիկ կընէր , բայց ժան մը չէր լսեր :

Ճոխութեամբ լի սենեակները չըլելէ վերջ , ննջարանը հասան : Շքեղ աղանդեր մ'էր այս մեծածախ ճաշէ մը վերջ , Տիկին Վան Նաարվէրդան հպարտութեամբ ցցուց Ելիմի իւր ձեռակերտ տափասանները , հարկւրամեայ ասղնեգործ շորեր , դիպակեայ ծածկոյթներ , եւ հարսանեաց մահճին վրայ իր զարմանքը յայտնեց ազատօրէն . այնպէս կը թուէր թէ ոչ միայն մէկ այր եւ կնոջ համար պատրաստուած էր՝ այլ նաեւ իրենց թոռանց համար ալ :

Բարձրու շարք մը , որք աստիճանաբար կը բարձրանային , կը թուէր թէ դէպ ի անմահութիւն կը վերանային . մի եւ նոյն ձեռակերտներէ յօրինուած ձեղուն մը կիջնէր երկինքէն ինչեւ երկրի վերայ , եւ ճերմակ անդուռէ ծածկոց մը այս ընդարձակ անկողինը կը ծածկէր , որուն գոյնը նման

էր ամառուան գեղեցիկ օրերուն , կապուտակ ծովո մը երեսին : Այն մահկանացուն որ այս աստուածային անկողնոյ մէջ պիտի ընկողմանէր , անշուշտ փետուրէ եւ ստեւայ վէտ վէտ ալիներուն մէջ խղճուելու վտանգին մէջ պիտի խնար : Ասոր համար էր անշուշտ որ Ելիմ զայն նկատելով գոհացաւ :

Վան Նաարվէրդանի տան ամէն գաղտնեաց տեղեակ , Ելիմ սեղան նստաւ , իւր ամէն յոգնութիւնները անցուց եւ երեկոյթը ուրախութեամբ վերջացնելով քնացաւ բոլորովին գոհ իւր վիճակէն :

Դ .

ԵՐԶԱՆԻՑ ՕՐԵՐԸ

Վլամ Հիւիսի բնակչաց կեանքը խիստ միակերպ եւ խաղաղ էր :

Վան Նաարվէրդան միշտ իւր գործարանով զբաղած էր՝ եւ տիկինը , թէպէտ կը պնդէր թէ ընտանեկան գործերը մէկդի ձգած էր , սակայն ընդհակառակն խիստ եռանդեամբ անոնցմով կըբաղէր :

Բարի կնոջ ցանկութիւնը ասոր վրայ միայն կը կայանար . Մարդը , եթէ գոնէ երեւոյթէն վճռենք , թափառական կենաց համար ստեղծուած է . կինը , ընդհակառակն , մնալուն կացութեան համար . ի բնէ նա կոչուած է ներքին կեանքը զարգացնելու :

Խոհանոցին կրակը բարի տանտիկնոջ մը արեղակն է :

Վայրկեան մը չպիտի երկմտէիք , եթէ տեսնէիք Տիկին Վան Նաարվէրդանը իւր կրակին շուրջը ման գալով , մոլորակի մը նման , եւ իւր ճառագայթն ու փայլը տալով . պիտի կարծուէր թէ նա կը հասկընայ կոտրած անօթի մը համբլեզուն , որուն վրայ կերեւէին երկար ծառայութեան մը նշանները : Այնտեղ կրնար տեսնուիլ , ինչպէս հիւանդանոցի մը մէջ անկոթ թէյաման մը , առանց բազկի գաւաթ մը , առանց ոտքի կոփաման մը , բայց այս խորտակեալ անօթներէն , ճարտար տանտիկինը գիտէր կարեւոր ծառայութիւններ ստանալ . իսկ կերակրոյ համեմանքին եւ հնարաւորութեան մասին , ոչ ոք կրնար անոր հաւանարիլ : Օրինակի համար , իւր բողիկները , որք անուանի էին քառասուն մզոն հեռու , խիստ պատուական էին : Ասոնցմէ զատ , կերակուր մը հնարած էր : որ դեռ որ եւ է կերակրոց գրքի մէջ չկար եւ որուն գաղտնիքը իւր աղջկան պիտի ըսէր նորա ամուսնութեան օրը :

Ասկէ կը հետեւէր թէ , քանի որ ծանի մայրը իւր ամբողջ ժամանակը խոհանոցին մէջ կանցունէր . եւ հայրը ճաշելու համար միայն տուն կուգար , թէ Ելիմ ծանի տանտէր՝ գործած ժամանակ , զայն նկատելու եւ անոր հետ խօսակցելու առիթ ունէր : Այս տեսակցութիւնն ու բանակցութիւնը կամ տաղի մը ընթերցմամբ կընդհատէր եւ կամ Օրորդին բացակայութեան ատեն Ելիմ , դժգոհելով կըբօսնուր : Այս ընդհատումներէ դուրս Ելիմ իւր ժամանակը կանցունէր անոր պատմութիւններ ընելով , այնպիսի ջերմ եղանակաւ մը , որ կարող էր ձիւնն հալեցնել :

Շարունակելի

Ա. Զ. Դ.

ճայանի է արգոյ հասարակութեան թէ, Հոգաբարձու-
րանս բաւական ատենէ ի վեր Ազգ. Հիւանդանոցի մէջ կոշ-
կի & Արհեստարան» մը հաստատած է, ուր ամեն տեսակ
ընտիր եւ ձեւաւոր կոշիկներ մասնաւոր խնամօք կը պատ-
րաստուին:

Մեծարգոյ հասարակութեան գիւրութիւն մ'ընծայելու
նպատակաւ Հոգաբարձութիւնս այս անգամ Մեծ. Համբար-
ձում աղա Տէօյիւճեանի հետ կարգադրութիւն մ'ըրած է,
որոյ համաձայն & Արհեստարանի» մէջ պատրաստուած կո-
շիկները այսուհետեւ պիտի վաճառուին Մահմուտ փաշա
Հաստի» 211 խանութը, որուն ճակատը Հիւանդանոցի ա-
նունը կը տեսնուի:

Ուստի, Հոգաբարձութիւնս ներկայս Արգոյ Հասարա-
կութեան ծանուցանելով հրաւեր կը կարգայ բոլոր ազգայ-
նոց որ բարեհաճին դիմել յիշեալ վաճառատեղին, որով ըստ
ամենայնի գոհ պիտի ըլլան թէ կոշիկներուն ձեւին եւ դի-
մացկնութեան եւ թէ գնոց չափաւորութեան կողմանէ, եւ
որով սա գերազանց առաւելութիւնն եւս պիտի ունենան
թէ՛ Ազգ. Հիւանդանոցի նիւթական նպաստ մը եւ & Արհես-
տարանի» մէջ աշխատող որբ աղայոց ալ քաջալերութիւն
մը ըրած պիտի ըլլան:

ՊԱՃԱՊԱՆ ՕՂՈՒ ՎԷ ԳՈՒՄ.
Երանայի լիզա փաշա խան Ե: 3

ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Ս Ի Կ Ա Ր Ի Թ. Դ. Թ. Ի

Ս. Դ. ՊԱՐՏԻԶՊԱՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.
ԲԻԶԱ-ՓԱՇԱ ԽԱՆ ԹԻԻ 3.

Այս անունով նոր գործարան մը բացուած է Բիզա-
փաշա խան թիւ 3 սենեակը, ուր կը պատրաստուին խիստ
մեծ խնամով եւ ափան գնով ամեն տեսակ ազնիւ թուղթ
Մարսիլեայէն յատկապէս բերուած ընտիր տեսակաց վրայ:

Գործարանիս վարչութիւնը պատրաստ է մայրաքաղաքս
գտնուած գոմիսիւններու հետ բանակցել եւ անոնց ու-
զած տեսակաւ թուղթ պատրաստել, նոյնպէս պատրաստ է
գաւառներէն այս մասին յանձնարարութիւններ ընդունիլ եւ
որոշեալ ժամանակին յանձնել, ինչ քանակութեամբ որոշուին:
Վարչութիւնս սոյն ձեռնարկութեան հետ բարեկրօնու-
թիւնն ալ միացնել ուղեւոր, որոշած է վաճառման արդիւն-
քին 3 առ 1/10ը Ազգ. Հիւանդանոցին նուիրել:

Վարչութիւնս կը յուսայ որ ճաշակի տէր եւ ազգային
կարեւոր հաստատութեանց նպաստելու փափաք ունեցող
ազգայինք պիտի փութան առեւտուրի փորձ մ'ընել սոյն
գործարանին հետ, որոս ըստ ամենայնի գոհ ընելու համար
ջանք եւ աշխատութիւն չպիտի պակսին:

Կը ծախուի ամեն ծխալաւառաց քով եւ Կեղրոնատե-
ղին է Բիզա-փաշա խան թիւ 3 սենեակը Ս. Դ. Պարտիզ-
պանեան եւ Ընկ. Գործարանը:

ՔԱՆԼԸ ՔԱՎԱՔԻ ԶՈՒՐ

Բերա, Թէիէ պաշի կողմը, Շէյխ Էֆենդիի քարայն
տան ներքեւ Գանը քաղաքի ջուրի մթերանոց Է բացուած
է, ուր կը վաճառու տակաւ մը ջուրը 3 դրուշի եւ փոքր
տակաւ մը ջուրը 3 դրուշի փոխադրութեան ծախքը մթե-
րանոցին վրայ է: Մէն ի տակաւ երկու «գըրպա» ջուր
ը պարունակէ եւ կ'աւալարութեան կ'օգտէ կարգեալ պա-
տօնէի մը կնիքն ու թուշոյ նշան մը կը կրէ: Պանդոյներու
ճաշարաններու եւ սրճարաններու համար դեղջ կը լինի:

— 0 —

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ա. Ա. ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ

ՆՈՐ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՆՊԱՐԵՂԻՆԱՅ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ
ՈՒՆԵԼՅՑ ԸՄՊԵԼԵԱՅ

Կ. Պօլիս, Մըսըր չարշըի քով Թահմիդ փեղոց թիւ 70

Այս նոր վաճառատան մէջ կը գտնուին նպարեղինաց
ամենէն ընտիր տեսակներն ու Սիպերիոյ առաջին կարգի
կարագ լեզ, խահուէ, չաքար, պանիր, ձիթ, բեթրոլ կաղ,
բրինձ, լուբիա, սըրճապէթ մօմ, օսլայ, աճառ, ձիթա-
պտուղ, մաքառնայ, բաթաթէս, եւրոպային տուրկերով բե-
րել տրուած աղած ձկներ, Մալակայի, Պորտոյի եւ Շամ-
բանեայի զինիներ, քօնեաքներ եւլն, եւլն:

Գիններու չափաւորութեան եւ կշռոց ճշդութեան մա-
սին պատուարժան յաճախորդք ըստ ամենայնի գոհ պիտի
լինին: Վտան եմք որ ազնիւ ազգայինք այսպիսի Հայկա-
կան վաճառատուն մը պիտի քաջալերեն չը դիմելով օտարին,
որով ընծայած պիտի լինին իրենց գործունակ ազգասիրու-
թեան օրինակին:

Մայրաքաղաքիս թաղե էն ու արուարձաններէն մեզ
ուղղեալ յանձնարարութեանք թէ մեծ եւ թէ փոքր քանա-
կութեանց համար փութով եւ սովորական ճշդութեամբ կը
կատարուին:

— 0 —

Կամուրջի Պօլսոյ կողմը գտնուող թիւ 41 Հա-
մադգային ընթերցարանի մէջ Խարթալի ամենաըն-
տիր զինի եւ Սաքըզի ընտիր օղի կնքեալ շիշերով կը
ծախուի դիւրամատչելի գնով:

— 0 —

ԱՌԱՔԻ ՖԵՆԵԼՈՒԴ

Թարգմանեաց ի Կաղդիականէ

ԱԶԱԶՈՒՐԿ ԹԱԴԵՈՍ ԿԵՕԶԻՐԵԱՆ ՍԵՐԱՍՏԱՅԻ

Կը գտնուի ամէն հայ գրալուծառաց քով, սուրի Պօլսո
աղայի խանութը, Ղալաթիոյ եկեղեցւոյն բանկալը, եւ ի Բե-
րա Վէրտի Թարգմանի դէմ ծխալաւառ Գառնիի Լ. Ֆ. Կիւ-
րեանի թիւ 183 խանութն եւ Թիւրքիոյ պողոտային վրայ
ծխալաւառ Պ. Ոսկանի թիւ 503 խանութն, ի գին 10 դրշ:

Շատ առնուլ ուղղող կը հրաւիրուին Ղալաթիոյ Ս. Լու-
սաւորիչ եկեղեցւոյն բանկալը, ուր կը գտնուի լաւ արդմանքն:

ԽՊԱԳԻՐ—ՏԵՈՐԷՆ

ԳԼՈՐԳ Յ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ